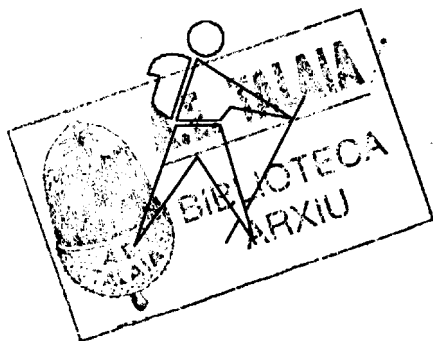

SECCIÓ DE SENDERS

A.E.TALAIA

EL MATAGALLS

COLL FORMIC - MATAGALLS - SANT MARÇAL

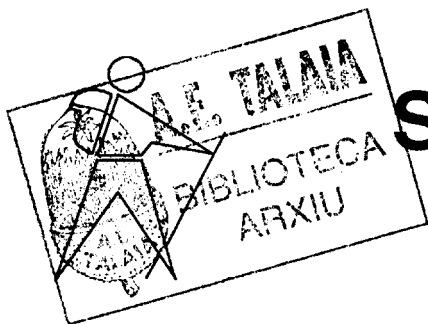
20 de gener 1991

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	7.30 h
Coll Formic. Esmorzar.	9.30 h
Inici de la travessa.	10 h
Pla de la Barraca. Reagrupament.	10.35 h
	10.45 h
Coll dels Llops. Reagrupament.	11.20 h
	11.30 h
Matagalls. Reagrupament.	11.50 h
	12.15 h
Coll Pregon. Reagrupament.	12.35 h
	12.45 h
Sant Marçal. Dinar.	13.45 h
Sortida cap a Vilanova.	16 h
Vilanova i la Geltrú (si no hi ha caravana).	18.30 h

Notes.-

- ** Esmorzarem al restaurant que hi ha a coll Formic.
- ** Dinarem a Sant Marçal. Qui es porti el dinar podrà deixar-lo a l'autocar; també hi ha la possibilitat d'anar a l'hostal (es recomana telefonar abans per tal d'encarregar taula).
- ** Si us plau, sigueu puntuals i respecte els reagrupaments.

SECCIÓ DE SENDERS

A.E.TALAIA

EI MATAGALLS

COLL FORMIC - MATAGALLS - SANT MARÇAL

20 de gener 1991

Avui farem un dels recorreguts clàssics pel massís del Montseny, la travessa del Matagalls. Començarem a coll Formic, punt limítrof de la muntanya amb la regió de la Calma, pujarem al cim i acabarem al coll de Sant Marçal, frontera amb el conjunt orogràfic del turó de l'Home - les Agudes.

A partir de coll Formic, on recentment han instal·lat un restaurant, ens dirigirem cap a Sant Andreu de la Castanya, una de les masies construïdes a més altitud. Tot seguit continuarem l'ascensió cap al turó Gros i pels colls de l'Estanyol i dels Llops assolirem el cim del Matagalls.

Després de descansar una estona i de disfrutar, si les condicions atmosfèriques ens són favorables, de la grandiosa panoràmica, s'iniciarà la baixada cap a Sant Marçal. En el transcurs de la davallada que es fa travessant una important fageda, passarem pel coll Pregon, un dels més bells del Montseny, pel coll Sesportadores i pel pla del Parany.

Finalment arribarem al coll de Sant Marçal on es troben les tres comarques montsenyenes, la Selva, l'Osona i el Vallès Oriental. En aquest punt hi ha emplaçada la coneguda taula dels Tres Bisbes. Molt a prop del coll s'hi troba l'ermita del mateix nom on finalitzarem la travessa.

El Montseny és un massís ple de fonts, alguna d'elles molt ben arranades. Al llarg del recorregut tindrem ocasió de comprovar-ho a bastament.

EL MONTSENY

El Montseny és un massís muntanyós situat a cavall de les comarques d'Osona, la Selva i el Vallès Oriental. Sobtadament dreçat sobre els relleus que l'envolten, més baixos, aquest sistema orogràfic forma una autèntica unitat natural perfectament caracteritzable.

Els límits montsenyencs poden quedar dibuixats de la manera següent : pel marge meridional, a través de la carretera C-251, que enllaça les poblacions de Granollers, Cardedeu, Llinars, Sant Celoni i Hostalric, tot seguint el curs de la Depressió Pre-litoral; pel sector occidental, a través de la N-152 que, remuntant la vall del Congost, uneix Granollers amb

els pobles de la Garriga, el Figueró, Aiguafreda, els Hostalets de Balenyà i Tona; per la franja nord, al llarg de la carretera de Tona a Seva, Viladrau i Arbúcies, que ressegueix una part dels cursos del riu Gurri, la riera Major i la riera d'Arbúcies, i, finalment, la banda llevantina queda clarament limitada per la carretera d'Arbúcies a Breda i Hostalric, que segueix íntegrament la vall de la riera d'Arbúcies.

D'una manera sintètica, hom pot dir que la Calma, el Matagalls i el turó de l'Home - les Agudes són les tres grans subunitats orogràfiques diferenciades que constitueixen el Montseny. Unides entre elles pel coll Formic i pel coll de Sant Marçal, respectivament, aquestes subunitats apareixen disposades en forma d'arc obert a migdia, abraçant la capçalera del riu Tordera, que s'escola per entremig.

Dins de la xarxa hidrogràfica del massís del Montseny cal destacar la Tordera, que neix al peu de les Agudes a la vall de Sant Marçal, i recull totes les aigües del vessant oriental i part de les del vessant sud. Els seus principals afluents són les rieres de Gualba, de Breda i d'Arbúcies.

Les aigües del vessant nord del Matagalls van a parar a la riera Major i al riu Gurri, tributaris del Ter, i les del vessant occidental del massís es dirigeixen cap al Congost, principalment a través de la riera de Picamena. Per la banda sud, a més de la Tordera, hi ha la riera de Vallfornés que porta les aigües cap al Congost mitjançant el Mogent.

Tots aquests rius i rieres són de petit recorregut i degut a les condicions del relleu, tenen pendents considerables.

El conjunt del Matagalls

El conjunt del Matagalls és la unitat central i més septentrional del massís del Montseny i tal com s'ha dit anteriorment, es troba unida als altres dos blocs orogràfics pel coll Formic i pel coll de Sant Marçal.

Els límits orientals d'aquest sector, els podria definir, desviant-se un xic de criteris orogràfics, la carretera de Viladrau a Sant Marçal. Les capçaleres de la Tordera i de la riera de Collformic dibuixarien pel SE i SW, respectivament, una frontera més intuïtiva i natural. El marge nord coincidiria amb els mateixos confins septentrionals del Montseny.

Abundant en formes arrodonides, el massís del Matagalls s'eleva, tot ell, vigorós i decidit, i assoleix els 1695 m al seu punt culminant, la Creu, com l'anomenen els viladranencs, o simplement Matagalls. El cim del Matagalls és el punt on convergeixen totes les carenes principals que configuren el cos d'aquesta muntanya.

=====

Horari	
Parcial	Total
0.00	0.00

Comencem la travessa d'avui al coll Formic (1145 m), nexa d'unió entre la regió de la Calma i la del Matagalls, a la carretera que va de Seva (Osona) a Santa Maria de Palautordera (Vallès Oriental). De la banda sud del coll surten dues pistes, la de la dreta es dirigeix cap al pla de la Calma i la de l'esquerra, que passa pel costat d'un nou restaurant, baixa cap a la Castanya.

Nosaltres pujarem per un corriol que s'enfila per l'erosionat marge nord de la carretera. Després de superar el talús, el senderol, senyalitzat amb marques verdes-vermelles, segueix pujant però amb un pendent més suau i passa a frec d'una creu que queda a la dreta.

Pocs metres més enllà desemboquem en una pista que puja des de la carretera (s'agafa una mica més avall del coll, en direcció a Seva) i es dirigeix cap a Sant Segimon. Veiem que el seu accés està barrat per una cadena. El senderol que seguïem travessa la pista i continua pujant per l'altre costat. Nosaltres, però, el deixarem i seguirem per la pista cap a la dreta pujant lleugerament.

Baix, a la dreta, veiem la font de Sant Andreu, inaugurada a l'aplec del Matagalls de l'any 1968; al seu costat hi ha una petita bassa.

La pista fa un revolt cap a l'esquerra i passa pel costat d'una alzina isolada que és un dels exemplars més grossos del Montseny. Davant, cap a la dreta, veiem una masia; la pista s'hi dirigeix.

0.13 0.13

Arribem a la masia; és Sant Andreu de la Castanya (1250 m). Està situada per sobre del límit superior forestal i és una de les masies construïdes a més altitud. La pista continua pel costat de l'edificació deixant-la a mà dreta. Continuem pujant.

Passem per sota d'una línia d'alta tensió.

0.06 0.19

La pista fa un revolt cap a l'esquerra (1330 m). En aquest punt hem d'abandonar-la i seguir per un senderol pedregós que surt per la dreta, pel costat d'un rètol, en direcció al turó Gros (NE).

Travessem una petita fondalada per on baixa un tub de conducció d'aigua. Més enllà el senderol es fa més ample. Veiem unes marques blaves i també unes de blanques i vermelles.

Nota.- Aquestes marques blanques i vermelles no corresponen a cap GR car l'únic GR que travessa el Montseny, el GR-5 (Sitges-Canet), ho fa pel sector de la Calma. Aquestes marques corresponen al recorregut Matagalls-Montserrat que inicialment estava marcat igual que un GR. Posteriorment, en alguns trams, la part blanca fou substituïda (repintada) per un traç de color verd i així les marques han quedat verdes-vermelles que són les que ja hem vist en sortir de coll Formic i que tornarem a trobar més endavant. Malgrat la repintada, algunes de les marques antigues han subsistit, bé per descuit o bé perquè corresponen a traçats antics.

0.16 0.35

Arribem al pla de la Barraca (1370 m). És un ample coll herbat situat entre el turó Gros i el turó d'en Bessa des d'on podem gaudir d'una àmplia panoràmica. A la seva vessant nord hi ha dues fonts properes : la font dels Garriguencs (any 1967) i la font Claretà (any 1958).

En aquest coll se'ns uneix, per l'esquerra, el senderol marcat amb verd-vermell que havíem deixat en agafar la pista de Sant Segimon.

El caminet passa pel costat d'un antic pou de neu que recorda un petit cràter i comença a remuntar, amb fort pendent, la carena del turó Gros. Seguim les marques verdes-vermelles que ja no deixarem fins arribar al cim del Matagalls.

0.20 0.55

Després de la feixuga pujada arribem al cim del turó Gros (1520 m) des d'on veiem per primer cop el Matagalls.

El camí planeja una mica; baix, a la dreta, a uns 400 metres per sota nostre, podem veure-hi el coll Formic, d'on venim.

El senderol gira cap a l'esquerra i pren la direcció del Matagalls.

0.08 1.03

Arribem al coll de l'Estanyol (1500 m). Es continua planejant, tot deixant el turó de la Morera enlairat a la dreta.

0.08 1.11

Fem cap al coll dels Llops (1540 m). És un bell prat sota el cim del Matagalls. Per l'esquerra es desprèn un corriol que baixa cap a la fondalada, on hi ha la font Freda, dedicada a Balmes (any 1970) i la font de la Rosa (any 1980), ambdues artísticament arranjades.

Continuem l'ascensió en direcció NE per l'ample llom que porta directament al cim. El senderol està poc determinat però hi ha marques.

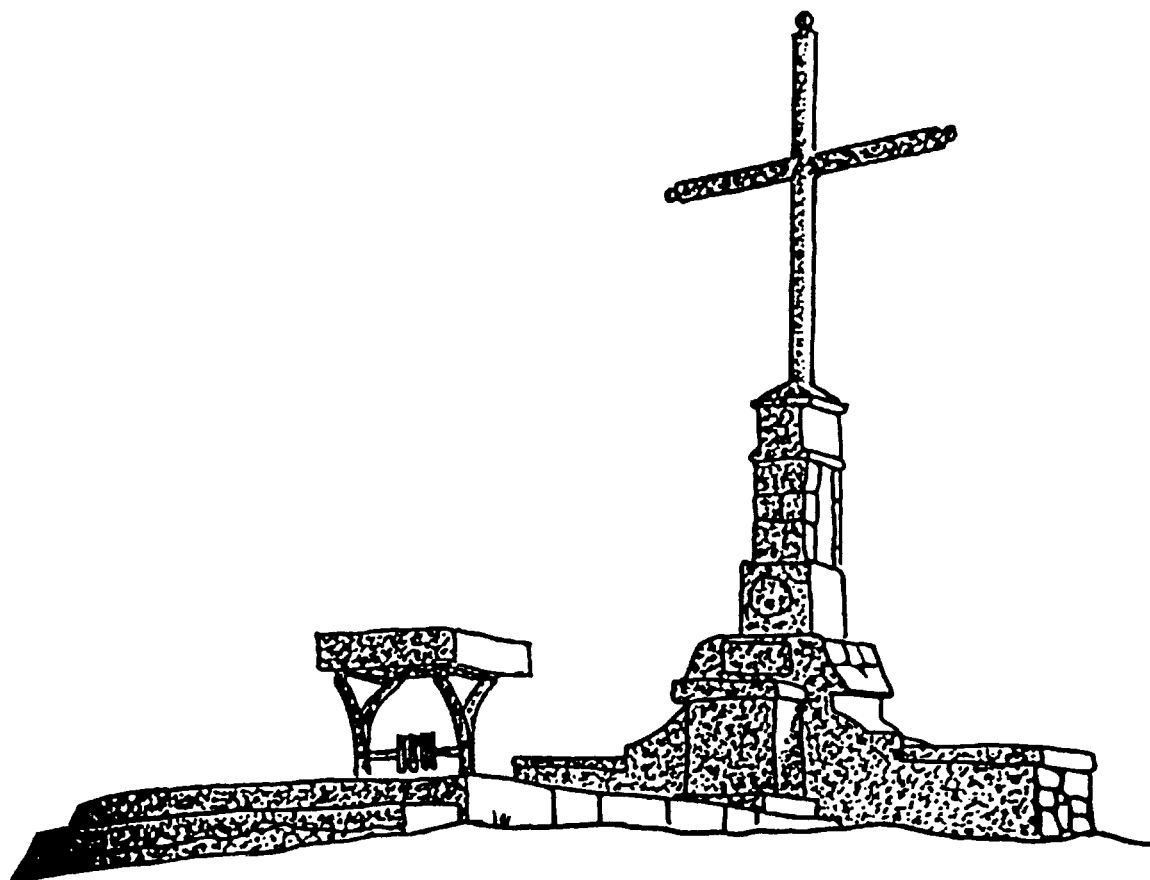
0.17 1.28

Arribem al cim del Matagalls (1695 m), vèrtex geodèsic de primer ordre, cotà màxima de la unitat orogràfica del mateix nom i tercera altitud més important del conjunt del Montseny després del turó de l'Home (1707 m) i les Agudes (1703 m).

EL MATAGALLS

El Matagalls és un cim arrodonit i poc diferenciat. És la màxima elevació d'una important carena transversal del massís del Montseny, que presenta una asimetria morfològica nord-sud molt acusada. Així, mentre que pel vessant meridional se'n desprenen nombrosos contraforts secundaris, de formes suaus i arrodonides, pel vessant nord, en canvi, mostra uns pendents verticals i encinglerats que, contemplats des de Viladrau, donen a la muntanya l'aspecte d'una gran muralla infranquejable.

Per la posició avançada d'aquest massís respecte de les altres unitats orogràfiques montsenyenques, la Calma i el turó de l'Home, el cim del Matagalls ofereix una visió grandiosa sobre tot el territori català, sense parangó entre els panorames que s'obtenen des de les diferents talaies que coronen el Montseny.

Pel nord es veu, estesa al peu de la muntanya, la població de Viladrau, abraçada pels contraforts que davallen del cim, i envoltada d'una constel·lació de masies, d'entre les quals destaquen, per la seva proximitat, el Pujol de Muntanya, l'Aremany, can Puigdot, la Vila i el Martí. Pujant cap al cim creix la frondosa i solitària baga de coll Pregon, que encatifa tot aquest faldar septentrional i en un racó de la qual destaca, més fosca, la clapa de la seva magnífica avetosa. Enllà de Viladrau i devers l'horitzó, s'estenen onades de muntanyes que arriben fins al Pirineu, i de les quals destaquen, d'esquerra a dreta, el Port del Comte, el Cadí, la serra d'Ensija, els Rasos de Peguera, el Pedraforca, el Moixeró, la serra de Catllaràs i les cingleres de Castell de l'Areny, la Tossa d'Alp, el Puigmal, el Taga, el Costabona, el Puigsacalm, el Bassegoda, la Mare de Déu del Mont i, darrere, isolat, el Canigó.

Vers ponent, destaca a primer terme el gran pla de la Calma i els seus abruptes vessants del qual sobresurten els cims del turó del Samont, el Sull, puig Drau, el Cucurull i el turó del Faig de la Bandera. Darrere la Calma treuen el cap el turó de Tagamanent i la serra de l'Arca. Tancant aquest quadrant, s'albiren les muntanyes de Sant Llorenç del Munt i Montserrat.

Cap a migjorn, hom copsa l'àmplia vall de la Tordera, fins a la Depressió Pre-litoral, el Montnegre i el mar. Per aquesta banda, la presència de la llarga carena del puig Sacreu, abocant-se a la vall, redueix notablement les visions més locals i detallades de la capçalera d'aquesta conca.

Pel sector de llevant, s'endevina la vall de Sant Marçal, emmarcada per la cresta dels Castellets, l'imposant esquenall de les Agudes i el turó de l'Home, conjunt que oculta tota altra visió en aquesta direcció.

Segons un document de l'any 1500, la muntanya era coneguda amb el nom d'Autora, nom que es mantingué viu fins al segle XVII. A començaments del segle XVI ja apareix el nom de Matagalls, d'origen popular, però d'ús creixent, que acabaria fent oblidar el primitiu d'Autora.

L'etimologia del mot Matagalls és incerta i hi ha diverses versions que tracten de donar-hi un significat. Pladevall (1986) en recull quatre. La primera atribueix arrels celtes al mot i el considera una fusió de les radicals **ma**, **ta** i **gall**, respectivament, *grandiositat*, *turó de gran altura* i *pedres o dureses*. La segona versió descompon el nom de Matagalls en **mata** i **galls**, es a dir, *abundància* i *pedres triturades per la neu*. La tercera versió es basa en la similitud del nom de la nostra muntanya amb el de *matorralls*, que es referiria als ginebrons, tan abundants per aquelles altituds. Finalment, la quarta versió destaca el fet que la paraula *matagalls* sigui un nom viu a Portugal, on designaria, com la versió anterior, les mates baixes i arrapades dels ginebrons.

Des de molts anys enrere, el cim del Matagalls ha estat coronat per una creu, que la gent de Viladrau s'ha encarregat d'anar renovant cada cop que les inclemències del temps l'aterraven. De fet, els viladrauencs parlen de la *Creu* per a referir-se al cim de la muntanya. La presència de la creu al cim del Matagalls és molt anterior al 1840, any en què s'atribueix al Pare Claret la instal·lació de la primera, ja que, segons documents de principis del segle XVII, ja hi havia una creu l'any 1614.

Des de 1950, el segon diumenge de juliol se celebra un concorregut aplec anual dalt del cim, amb motiu del qual s'arranja cada cop una nova font a la muntanya.

=====

Deixem el cim baixant pel caminet que segueix la carena SE, en direcció al turó de l'Home. Està senyalitzat amb marques de color carbassa.

0.08 1.36

Passem pel collet de l'Home Mort (1657 m), al límit superior del bosc. A la dreta deixem un senderol que segueix per la carena i baixa cap a Sant Bernat pel puig Sacreu. Uns metres més enllà trobem una bifurcació, rebutgem la branca de l'esquerra que baixa i seguim per la de la dreta planejant. Continuem trobant marques de color carbassa.

El senderol comença a baixar per l'interior de la fageda amb fort pendent.

0.11 1.47

Arribem al coll Pregon (1530 m). És un extens planell ondulat i encatifat d'herba, sens dubte un dels colls més bonics del Montseny. Al seu bell mig hi ha emplaçat un monòlit.

Aquest coll és un punt important de reunió de camins. Per la dreta (SW) es recull el corriol que puja de Sant Bernat. Seguint aquest corriol es troba, a cinc minuts de camí, la

bonica font de Collpregon. Pel vessant nord, puja el camí de Viladrau. Nosaltres hem de travessar el coll i continuar pel senderol que planeja cap a la dreta (E).

Flanquegem el turó Sesportadores o de Collpregon pujant lleugerament. En algun punt s'ha de passar per sota de les branques dels faigs.

0.06 1.53

En acabar la pujada, el senderol gira vers l'esquerra, planeja una mica, i comença a baixar. A la dreta, a l'altra banda de la vall del Tordera, hi veiem el turó de l'Home i les Agudes.

0.08 2.01

Passem pel coll Sesportadores (1470 m). El sender planeja molt a prop de la carena i torna a pujar lleugerament.

Passem per una zona on el senderol presenta continues bifurcacions; hem de vigilar els senyals.

0.05 2.06

El senderol gira cap a l'esquerra vorejant el turó de Sant Marçal. Deixem un corriol a la dreta que baixa cap al pla Salàndria. Baixem per un tram molt pedregós; més enllà trobem uns quants faigs caiguts.

0.08 2.14

Sortim de la fageda i desemboquem en el pla del Parany (1380 m). És una clariana presidida per un faig molt notable; a l'estiu està coberta de falgueres.

El sender comença a fer ziga-zagues, planeja una estona i després baixa amb fort pendent. El terreny està molt erosionat.

0.11 2.25

El senderol travessa un camí que puja vers la dreta, immediatament gira cap a l'esquerra i poc després segueix per un reguerot cap a la dreta. Més enllà passem per una zona plena de falgueres. Baix, a la dreta, veiem el coll i l'ermita de Sant Marçal.

0.04 2.29

Desemboquem en un sender transversal, el seguim vers l'esquerra i anem a sortir en una petita esplanada. El sender la creua i segueix endavant. Nosaltres hem d'anar cap a la dreta i seguir per un corriol que baixa per una graonada pel costat d'una gran llosa d'arenisca.

Nota.- Abans de baixar pel corriol, convé acostar-se a l'extrem dret de l'esplanada per a donar un cop d'ull sobre le coll de Sant Marçal.

El corriol segueix baixant molt embrossat. Trobem una bifurcació, tot i que les dues branques són bones és millor anar per la de l'esquerra perquè no està tan embrossada.

0.12 2.41

Finalment, el corriol gira cap a la dreta i va a sortir en un camí que seguirem vers l'esquerra.

0.01 2.42

El camí desemboca en una esplanada al costat de la carretera que va de Sant Celoni a Viladrau, en el coll de Sant Marçal (1184 m). A l'altra banda de la carretera hi ha la taula dels Tres Bisbes, situada en el punt de confluència de les tres comarques del Montseny.

Hem de seguir per una pista que surt de l'esplanada cap a la dreta. Poc més enllà trobem una bifurcació; la branca de l'esquerra, que puja, va cap a l'alberg El Puig. Nosaltres seguirem per la branca de la dreta que planeja i es dirigeix vers l'ermita de Sant Marçal que ja veiem davant nostre.

0.02 2.44

Arribem a l'ermita de Sant Marçal on finalitzem la travessa d'avui.

SANT MARÇAL

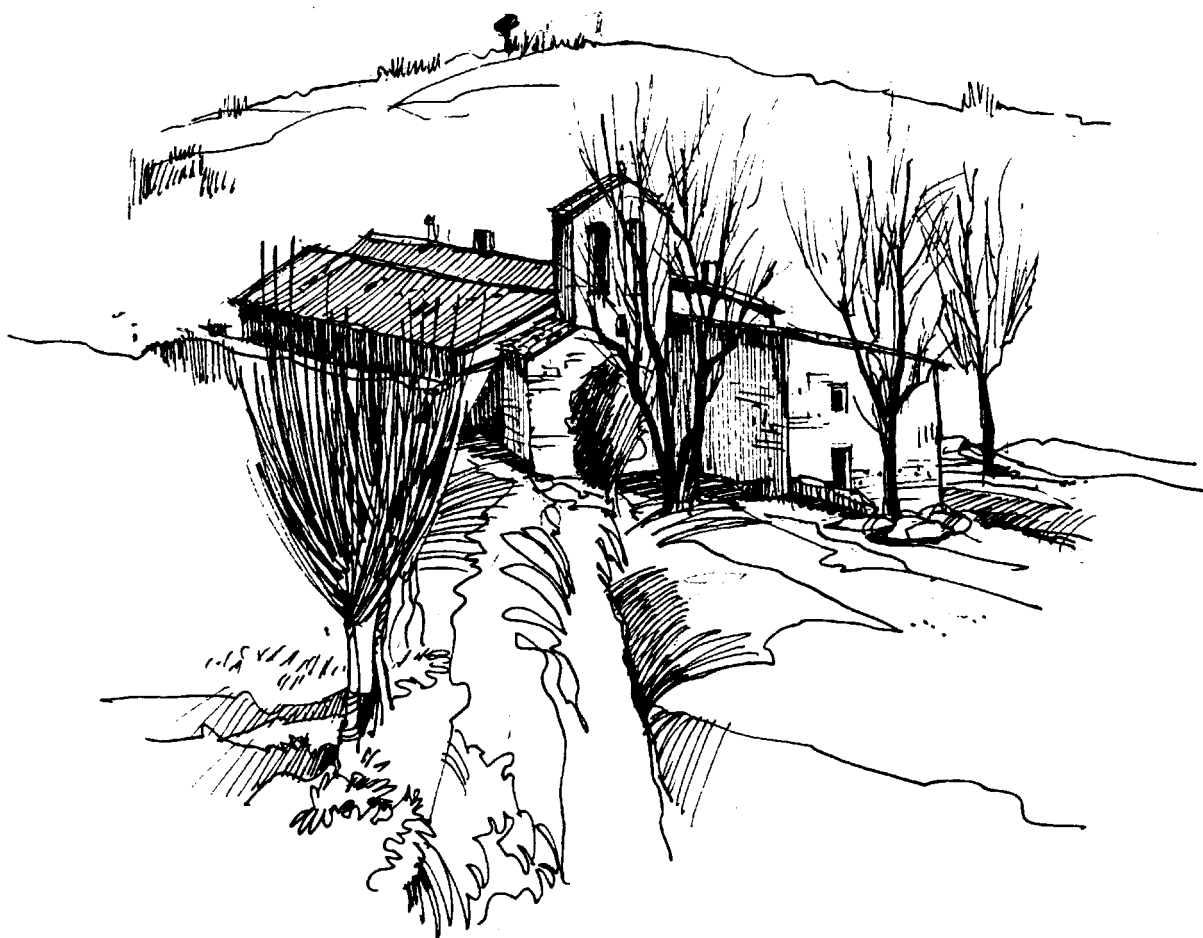
L'ermita i l'hostal de Sant Marçal es troben a la capçalera de la vall, arrecerats tot just sota l'ampla collada del mateix nom, que uneix els massissos del Matagalls i del turó de l'Home - les Agudes. El coll és creuat per la carretera que va de Sant Celoni a Viladrau per la vall de Santa Fe. Sobre la carretera hi ha la llegendària taula dels Tres Bisbes, que per la seva situació exacta sobre la confluència dels límits de les comarques d'Osona, la Selva i el Vallès Oriental, permetia als bisbes de Vic, Girona i Barcelona reunir-se sense haver d'abandonar les seves respectives diòcesis.

La vall de Sant Marçal fins el 1635 va pertànyer al bisbat de Vic i fou fins aleshores una parròquia independent sotmesa al monestir benedictí instal·lat a la seva església. La seva parròquia tenia 17 masos el 1330 i només 4 el 1680. Els masos tradicionals, ara tancats, són el Puig, Terrers i les Illes i la casa del priorat, annexa a l'església.

La primitiva església de Sant Marçal de Montseny, documentada el 1053, fou renovada el 1066 i de nou consagrada el 1104. L'actual edifici és romànic, molt allargat, amb absis circular, volta de mig punt i un ample campanar d'espada. De dins es troba emblanquinada i pintada. Li fa costat la gran casa del priorat, convertida fa anys en hostaleria per als visitants. No guarda cap característica de l'època monàstica, però el conjunt, arrapat a un flanc arraconat de la vall, té una bellesa especial.

Erigida com a abadia el 1066, el 1097 ja havia passat a ser priorat de Sant Esteve de Banyoles. Vers l'any 1100 els monjos deixaren el lloc i construïren l'església de Santa Mag-

dalena de Mosqueroles o Sant Marçal de Baix, però el bisbe de Vic, els obligà a retornar a la vall del Monyseny el 1104, quan consagrà de nou l'església.

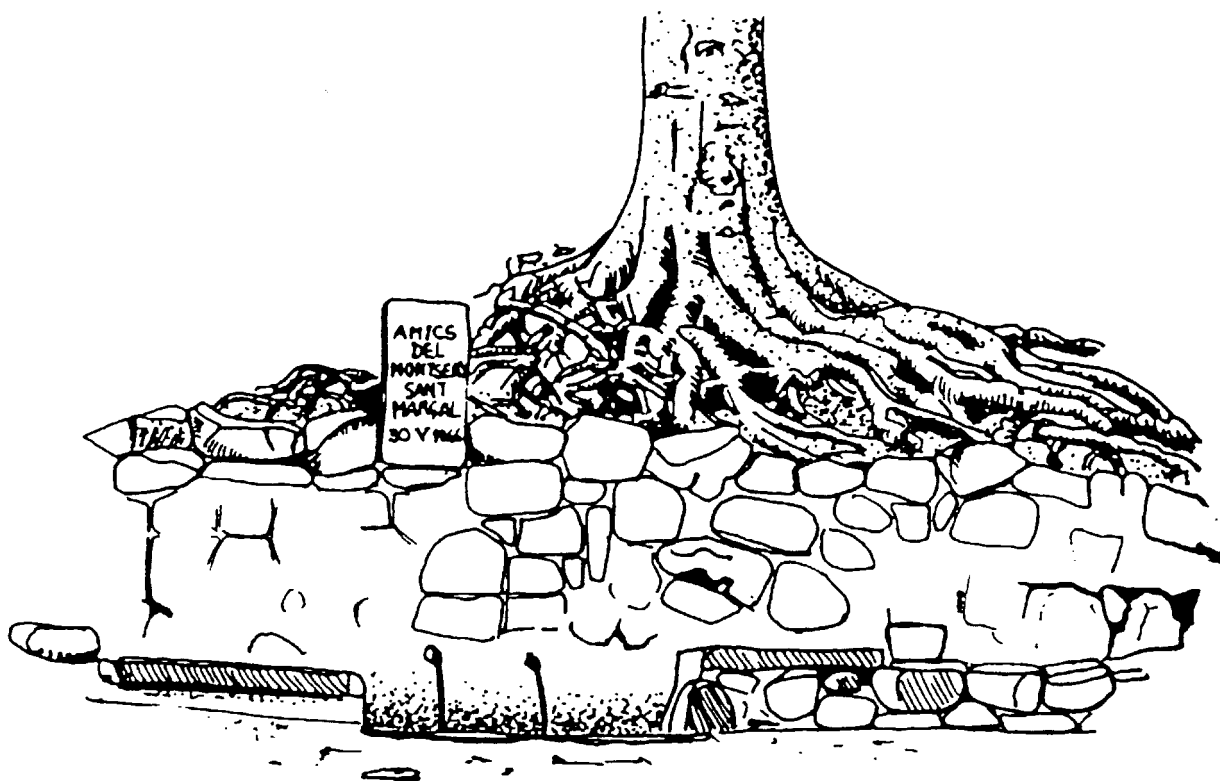

La comunitat inicial era de set monjos, que es reduïren a tres o quatre als segles XII i XIII per acabar amb un prior i un sacerdot als segles XV i XVI. El 1624 fou unit al Col·legi de la Congregació Claustral establert primer a Lleida i després a Sant Pau del Camp de Barcelona. Els priors del Col·legi de Sant Pau s'intitularen priors de Montseny fins el 1835 tot i que des del 1624 ja no residí cap més monjo a Sant Marçal; només un arrendador i masovers i la cura de l'església quedà des del 1635 a càrrec del rector de Sant Julià de Montseny, cosa que féu que canviés de diòcesi.

Prop de l'ermita, pel camí que baixa cap a Sant Bernat, s'hi troba la font Bona, bellament construïda en un clos i envoltada de faigs de grans dimensions. L'aigua que brolla, a la qual s'atribueix tradicionalment l'origen de la Tordera, és molt freda i sempre abundant. Al costat de la font hi ha una làpida amb el poema que Guerau de Liost va dedicar-li :

Font de Sant Marçal

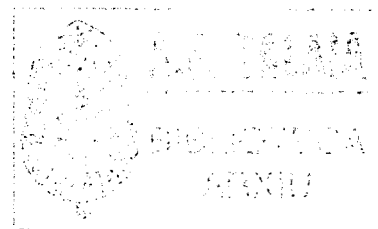
*Déu te guard, vianant ! Que t'imposi el Montseny
una mica d'amor i una mica de seny.
Ací tens un pedris clapissat de falzia.
Ací tens una font que parlar-te podria.
La virtut del Montseny és aquest rajolí
que d'avets i de faigs la fullaca esbandí.
La virtut del Montseny es congria a l'altura.
Per ço té aquesta font una ullada tan pura
i la seva canal dóna l'eco planyent
de la fusta del bosc torturada pel vent.*

Sant Marçal, envoltat d'un paisatge superb i silenciós, és un nus important de camins i una estratègica base d'ascensions al Matagalls, a les Agudes i al turó de l'Home.

BIBLIOGRAFIA

- ## Gran Geografia Comarcal de Catalunya.
Volum 6. El Vallès i el Maresme.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. (1ª Edició, 1981).
- ## Gran Enciclopèdia Catalana.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. (1ª Edició, 1969).
- ## Això és Catalunya. Guia del Patrimoni Arquitectònic.
Departament de Cultura de la Generalitat.
Editorial Plaza i Janés. Barcelona. (1ª Edició, 1988).
- ## El Montseny.
Pere Ribot i Raimon Camprubí.
Edicions Destino. Barcelona. (1ª Edició, juliol 1975).
- ## Montseny. Volum 1 : La Calma i el Matagalls.
Joan López i Cortijo.
Centre Excursionista de Catalunya.
Editorial Montblanc-Martí. Barcelona. (1ª Edició, 1989).
- ## El Montseny. Guia cartogràfica.
Salvador Llobet.
Editorial Alpina. Granollers. (1977).
- ## Dibuixos d'En Bernat Salvador i d'En Joan López.

Agustí Poch

Gener 1991

